

УДК 336.13

Домінанти впливу макроекономічних показників на добробут нації

Сидор І.П.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів імені С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету

Стаття присвячена визначенню взаємовпливу макроекономічних показників на рівень добробуту громадян шляхом побудови математичної залежності різних змінних та прогнозування майбутньої поведінки часового ряду. Проведено аналіз динаміки макроекономічних показників у період 2008-2016 рр. з визначенням пріоритетів соціальної політики окремих часових періодів. Вказано на залежність зростання чи зменшення макропоказників на домінуючі індикатори добробуту громадян. Запропоновано першочергові напрями забезпечення зростання добробуту громадян в Україні.

Ключові слова: добробут нації, макроекономічні показники, соціальна політика, доходи громадян, ВВП, споживчий кошик, людський розвиток.

Сидор И.П. ДОМИНАНТЫ ВЛИЯНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ НА БЛАГОСОСТОЯНИЕ НАЦИИ

Статья посвящена определению взаимовлияния макроэкономических показателей на уровень благосостояния граждан путем построения математической зависимости различных переменных и прогнозирования будущего поведения временного ряда. Проведен анализ динамики макроэкономических показателей в период 2008-2016 г. с определением приоритетов социальной политики отдельных временных периодов. Указано на зависимость роста или уменьшения макропоказателей на доминирующие индикаторы благосостояния граждан. Предложено первоочередные направления обеспечения роста благосостояния граждан в Украине.

Ключевые слова: благосостояние нации, макроэкономические показатели, социальная политика, доходы, ВВП, потребительская корзина, человеческое развитие.

Sydor I.P. DOMINATES OF INFLUENCE OF MACROECONOMIC INDICATORS ON THE WELFARE OF THE NATION

The article is dedicated to determine mutual influence of macroeconomic indicators on the level of citizens' welfare by constructing the mathematical dependence of various variables and predicting the future behavior of the time series. In the period The analysis of the dynamics of macroeconomic indicators in the period 2008-2016 was carried out with identifying social policy priorities for certain time periods. It is indicated the dependence of growth or decrease of macro-indicators on the dominant indicators of the welfare of citizens. The priority directions of ensuring the welfare of citizens in Ukraine are proposed.

Keywords: welfare of the nation, macroeconomic indicators, social policy, income, GDP, consumer basket, human development.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нестійка тенденція щодо зростання реального ВВП в Україні за останні десять років обумовили нестабільний стан державних фінансів, що вплинуло на низькі темпи зростання видатків соціального спрямування та покращення життя найбіднішої частини громадян країни. В цей же час, на перших шпальтах вітчизняних та зарубіжних видань подаються рейтинги стрімкого зростання статків найзаможніших українців, що є суперечливим явищем, зважаючи на стан національної економіки. Постійне поглиблення розшарування громадян за рівнем доходів, обмеженість фінансових ресурсів соціальної сфери обумовлює зниження рівня добробуту

громадян, сприяє зростанню ризиків економічного піднесення країни, її конкурентоспроможності у майбутньому. Як зазначено у висновках експертів ООН, якщо десятиліття тому конкурентні переваги країн визначалися, насамперед, багатим природним потенціалом та капіталом, то в умовах сучасності економічне піднесення розвинутих країн на 64 % залежить від рівня людського й соціального потенціалу, на 20 % – від природних ресурсів та на 16 % – від капіталу [6]. Людський і соціальних потенціал нації, його зміцнення напряму залежить від зростання добробуту громадян, тобто від визначення того рівня, наскільки держави дбає про найменш захищені категорії населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основні чинники впливу макроекономічних показників на добробут громадян країни, їх співвідношення і паритет досліджуються відомими вітчизняними й зарубіжними вченими. Зокрема, проблеми формування добробуту різних груп населення, ефективність реалізації соціальної політики в Україні детально розглядаються в колективних працях Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України на чолі з Е. Лібановою [6]. Окремі аспекти процесу посилення майнового розшарування населення в Україні та вплив видатків бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення населення аналізуються у роботах: Г. Лопушняка [5], В. Горина [3], С. Лондара та Л. Козарезенко [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових досліджень з питань забезпечення зростання добробуту нації, все ж доцільним видається формування основних пріоритетів соціальної політики та визначення ключових чинників впливу макроекономічних показників на добробут громадян, а також їх аналіз відповідно до тенденцій розвитку України в окремих часових періодах.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження залежності макроекономічних показників та індикаторів, які визначають рівень суспільного добробуту громадян, проведення аналізу цих показників та визначення тенденцій. Визначення першочергових заходів щодо зростання добробуту нації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснення економічних та соціальних реформ в Україні з моменту здобуття незалежності і до сьогодні відбувається в умовах відсутності національної доктрини розвитку соціальної сфери та узгодженості дій органів державної влади і управління в реалізації соціальної політики. Відтак, зазначене обумовлює мінімізацію соціальних гарантій, зростання бідності населення, падіння рівня його життя, руйнацію об'єктів соціальної інфраструктури, неконтрольоване скорочення платності багатьох соціальних послуг шляхом надання необґрунтованих пільг. Зазначимо, що реалізація на практиці соціальної політики відбувається в умовах відсутності системного підходу до вибору ефективних важелів та інструментів забезпечення фінансування пріоритетних напрямів соціальної сфери. Підтримка малозабезпечених, непрацевдатних категорій громадян призводить до панування патерналістських настроїв, а при умові обмеження

бюджетних ресурсів відбувається падіння рівня життя населення, що посилює соціальну напругу в країні. Підґрунтям зазначених негативних явищ є різке падіння макроекономічних показників в Україні після економічної кризи 2008-2009 років та військової агресії на сході України у 2014 році (див. табл. 1).

Добробут передбачає забезпеченість населення матеріальними і духовними благами, тобто предметами, послугами та умовами, при яких задовільняються людські потреби. Основним показником оцінки національного добробуту є ВВП. Також в якості показника добробуту нації використовується індекс людського розвитку, який є зведеним показником розвитку людського потенціалу, основними складовими якого є фізичний стан людей, їх довголіття. Зокрема, цей показник включає: середню очікувану тривалість життя, духовний та інтелектуальний розвиток людей; показник рівня освіти, що розраховується на основі частки грамотних осіб серед дорослого населення і середньої тривалості навчання; матеріальної забезпеченості людей, тобто реальних доходів на душу населення, що характеризується показником ВВП на душу населення з поправкою на купівельну спроможність і рівномірність розподілу доходів у суспільстві [4, с. 46].

Добробут нації визначається параметрами впливу макроекономічних показників на соціальні гарантії та показники соціального захисту населення.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) є ключовим показником системи національних рахунків (СНР), який відображає економічний розвиток суспільства та є найкращим його індикатором. Він виступає основним джерелом фінансування соціальної сфери. За обсягом ВВП Україна посідає 157 місце серед 182 країн світу. Динаміка абсолютних показників обсягу ВВП в Україні у період 2008-2016 років характеризується поступовим зростанням на тлі поглиблення економічної кризи та падіння добробуту нації. Тому найбільш показовим показником для оцінки економічної ситуації буде темп росту реального ВВП за даний період часу.

Ще починаючи з 2001 року і до 2009 року відбувається суттєве зростання ВВП, що демонструє налагодження економічних зв'язків, визначення пріоритетів та стабілізацію в економіці самої країни. Проте, 2009 рік визначається стрімким скороченням ВВП, що пояснюється світовою економічною кризою.

У порівнянні з попереднім 2008 роком показник ВВП скоротився на 34,8 млрд. грн., а

Таблиця 1

Динаміка основних макроекономічних показників в Україні за період 2008-2016 рр.

показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Темп росту/ зменшення, %
ВВП, млрд. грн.	948,1	913,3	1120,59	1349,18	1459,10	1522,66	1586,92	1988,54	2383,18	251,3
Темп росту ВВП (реальний), %	–	84,9	104,1	105,4	100,2	100,0	93,4	90,2	102,3	–
ВВП на одну особу, тис. грн.	20,65	20,56	24,43	29,52	32,00	33,47	36,90	46,41	55,85	270,4
Грошові доходи населення, млрд. грн.	845,64	897,7	1101,02	1294,4	1457,8	1548,7	1531,0	1735,8	2002,3	236,7
Наявні доходи на одну особу, тис. грн.	14,21	14,37	18,49	21,64	25,21	26,72	26,78	31,04	35,61	250,5
Наявний дохід в розрахунку на 1 особу, за місяць, грн.	1143,0	17,0	1529,0	1795,4	2100,5	2226,6	2231,8	2587,0	2967,5	259,6
Темп росту реальних наявних доходів населення, %	87,4	90,0	117,1	108,0	113,9	106,1	88,5	77,7	100,3	114,7
Частка оплати праці у ВВП, %	45,5	47,7	48,0	47,0	50,2	49,9	46,3	39,1	36,7	80,6
Виплата соціальних допомог населенню, млрд. грн.	18,0	20,4	24,0	28,6	32,0	31,5	37,8	45,8	51,5	286,1
Середньорічний прожитковий мінімум на 1 особу, грн.	626	701	843,2	914	1042,4	1113,7	1176	1227,3	1388,1	221,7
Мінімальна заробітна плата, грн.	605	744	922	960	1098	1153	1218	1378	1600	264,4
Мінімальна пенсія, грн.	544	723	734	764	842	899	949	1074	1247	229,2
Середньомісячна заробітна плата, грн.	1806	1906	2239	2533	3041	3282	3480	4195	5183	286,9
Середній розмір пенсії, грн.	898,4	999,02	1103	1206	1253,3	1470,1	1526,1	1581	1699,5	189,2
Рівень бідності, %	27,0	26,6	27,1	27,7	25,4	22,1	28,4	51,9	51,1	189,2
Індекс споживчих цін, %	122,3	112,3	109,1	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4	–
Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб	596,0	693,1	544,9	482,8	506,8	487,7	512,2	490,8	429,0	71,9
Безробітне населення працездатного віку (за методологією МОП), тис. осіб	1425,1	1956,6	1712,5	1660,9	1589,2	1510,3	1847,1	1654,0	1677,5	117,7

Джерело: складено автором за [8; 9; 10]

температури зменшився майже вдвічі. Наступне чергове скорочення ВВП відбулося у 2014-2015 роках – на 6,6 % та на 9,8 %. Основними причинами даного явища є збільшення цін на енергоносії, погіршення кон'юнктури на міжнародних ринках, закриття традиційних ринків збуту вітчизняних товарів, дефіцит іноземної валюти, девальвація гривні, популістські дії ряду урядів, відсутність кардинального реформування економічних відносин в державі. Усі ці фактори обумовили різке падіння рівня доходів населення.

З метою проведення аналізу впливу макроекономічних показників на добробут населення було застосовано економетричне моделювання. Аналіз тренду здійснюється на основі дослідження зміни або маневру локального середнього значення часового ряду з побудовою математичної моделі тренду та прогнозування майбутньої поведінки часового ряду. Аналіз часового тренду проводиться за процедурою простої регресії.

При здійсненні аналізу було побудовано й вибрано ті моделі, які найбільш точно дозволяють описати експериментальну залежність між досліджуваними показниками. У результаті проведеного моделювання обрано ті моделі, які відповідають експериментальним даним, тобто значущість нульової гіпотези близька до нуля і мають розподіл залишків достатньо однорідний.

Моделі динаміки показників (y – показник, млрд. грн., t – період часу, рік). Відтак, визначимо тренд зміни ВВП в динаміці років:

На основі моделі динаміки показників обсягу ВВП за період часу 2008-2016 рр. визначено середньорічний показник зростання ВВП.

$$y = 353,8636 + 161,2723t, R = 0,9742 \quad (1)$$

де, y – показник, млрд. грн., t – період часу, рік.

Таким чином, в середньому щороку обсяг ВВП зростає на 161,2723 млрд. грн.

Порівнюючи динаміку доходів населення з обсягами зростання ВВП можна зробити висновок, що зростання ВВП призводить до зростання доходів громадян. Так, модель динаміки грошових доходів населення є близькою до зміни обсягів ВВП.

$$y = 365,452 + 143,7835t, R = 0,9905 \quad (2)$$

Середньорічний приріст грошових доходів населення у динаміці 2008-2016 рр. становить 143,78353 млрд. грн. Водночас, зважаючи на нестабільну економічну ситуацію в Україні стійке зростання абсолютних показників гро-

шових доходів населення можна пояснити виключно існуванням інфляційної складової. Так, при зростанні більше як у 2,5 рази наявних доходів населення їх реальне збільшення становило 5,4 %. Як зазначає В.П. Горин, причини такої динаміки полягають у впливі на доходи населення позаекономічних чинників, зокрема економічно необґрунтоване збільшення соціальних стандартів, оплати праці в бюджетній сфері для досягнення поточних економічних та політичних цілей [2, с. 59]. Такий макроекономічний індикатор соціального захисту як частка оплати праці у ВВП за досліджуваний період часу 2008-2014 років коливається в межах 45-50 % зі своїм максимальним значенням у 2012 р. на рівні 50,2 %, проте у 2015-2016 роках даний показник скоротився до 39,1 % та 36,7 % відповідно. Причиною такої ситуації є поглиблення економічної стагнації, скорочення робочих місць та погіршення добробуту населення країни.

Модель динаміки частки оплати праці у ВВП у період 2008-2016 рр. вказує на негативну тенденцію щодо зменшення даного показника, зокрема середньорічна швидкість зменшення частки оплати праці у ВВП становить -3,14 %.

$$y = 54,203 - 0,0818t^3 + 1,2312t^2 - 5,3566t, \quad (3) \\ R = 0,9416$$

Особливо дане явище чітко можна спостерігати у період 2014-2016 рр., коли частка оплати праці у ВВП суттєво скоротилася з 49,9 % у 2013 р. до 36,7 % у 2016 р., що є наслідком стримування росту заробітної плати. Така ситуація дає підстави констатувати, що в умовах економічної рецесії спостерігається різке погіршення рівня добробуту основної маси працюючого населення за рахунок перерозподілу ресурсів на користь держави та бізнесу.

Моніторинг механізму фінансування соціальної сфери та динаміки змін у грошових доходах населення дозволяє зробити висновок про те, що незважаючи на стійке зростання відповідних показників, рівень життя населення у поточному періоді достатньо низький. При цьому розмір наявного доходу в розрахунку на одну особу за місяць відповідає лише двом прожитковим мінімумам, а наявність високого рівня інфляції суттєво скорочує реальні доходи громадян. Дещо вищим є аналогічне співвідношення із середньомісячною заробітною платою, однак необхідно мати на увазі, що даний показник розповсюджується лише на зайняте населення, відтак практично

повністю виключений контингент громадян, які потребують соціального захисту.

Чисельність безробітного населення працездатного віку (за методологією МОП) у 2016 році становила 1677,5 тис. осіб, що на 23,5 тис. осіб більше ніж у 2015 році. Динамічний ряд чисельності безробітного населення за даною Методологією в Україні вказує на характерні критичні роки 2006 р. і 2014 р., коли зазначені показники мали максимальне значення. Загалом за період 2008-2016 рр. значення коефіцієнта варіації свідчить про стабільність показника безробітне населення.

Коефіцієнт варіації

$$K_{VAR} = \frac{\sigma(x)}{\bar{x}} = 7,25\% \quad (4)$$

Водночас кількість офіційно зареєстрованих безробітних в Україні скоротилася, що свідчить про значний відтік працездатного населення за кордон у пошуках більшої оплати праці. Зазначена ситуація супроводжується зміною співвідношення працездатного і непрацездатного населення в бік зростання останнього, що породжує дефіцит коштів державних позабюджетних фондів, зокрема Пенсійного фонду України. Модель динаміки чисельності зареєстрованих безробітних в Україні вказує на їх зменшення і середньому на 4,89 % щорічно.

$$y = 749,224 \cdot e^{-0,0501t}, R = 0,8959 \quad (5)$$

В умовах поглиблення економічної кризи в Україні Урядом запроваджено ряд змін до системи соціального забезпечення в рамках заходів жорсткої економії. Зазначені зміни включають модифікацію організації та фінансування фондів соціального страхування, заморожену, призупинену та скорочену індексацію допомог з соціального забезпечення; зміни умов надання допомог та правил оподаткування.

Сукупні витрати на допомоги по соціальному забезпеченню немедичного характеру знизились з 23,0% ВВП в 2013 році до 18,5% в 2015 році, а у 2016 році – скорочені до 17,8% ВВП за рахунок скорочення допомог по соціальному страхуванню, зокрема пенсій. З іншого боку, за прогнозами, витрати на соціальні допомоги, що фінансуються за рахунок державного бюджету, зростатимуть, по відношенню до їх поточного рівня, оскільки передбачається, що витрати на соціальні допомоги для малозабезпечених сімей та житлові субсидії будуть у подальшому зростати [10, с. 12].

В Україні прожитковий мінімум є визначальним параметром соціальної політики, пов'язаний з мінімальною заробітною платою та мінімальними рівнями пенсій й інших

допомог із соціального забезпечення. Шляхом замороження розмірів прожиткового мінімуму у 2014 році в умовах високої інфляції середнє значення даного показника втратило майже 40% своєї вартості в реальному вираженні. Індексація доходів громадян була заморожена або скорочена також і для інших допомог, включаючи допомоги у разі виробничої травми.

Модель динаміки абсолютних показників прожиткового мінімуму на 1 особу у період 2008-2016 рр. вказує на її щорічне зростання в середньому на 92,205 грн.

$$y = 356,8852 + 92,205t, R = 0,9962 \quad (6)$$

У даний період середньорічний прожитковий мінімум на 1 особу в Україні зріс на 762,1 грн. (з 626 грн. у 2008 р. до 1388,1 грн. у 2016 р.), темп росту склав 221,7 %.

Дослідження динаміки показників мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії в Україні за період 2008-2016 рр. вказує на те, що розмір мінімальної заробітної плати завжди випереджав розмір мінімальної пенсії. Однак, якщо у 2008-2009 рр. ці показники були близькими за значеннями (605 грн. проти 544 грн. та 744 грн. проти 723 грн.), то у наступні роки розриви між ними суттєво зросли і у 2016 р. становили 353 грн.

Модель динаміки мінімальної заробітної плати за останні вісім років вказує на середньорічну корекцію мінімальної заробітної плати у сумі 116,3818 грн. (див. формула 2.7), а мінімальної пенсії – 79,9846 грн. (див. формула 8).

$$y = 253,7636 + 116,3818t, R = 0,9914 \quad (7)$$

$$y = 296,3018 + 79,9846t, R = 0,9809 \quad (8)$$

Відсутність адекватних коригувань допомог в період високої інфляції мало негативні наслідки для усіх домогосподарств, особливо, домогосподарств з низьким рівнем доходу. У листопаді 2015 року співвідношення встановленого законом прожиткового мінімуму до розрахункового прожиткового мінімуму (розрахунок прожиткового мінімуму проводиться Міністерством соціальної політики з 2008 року з урахуванням інфляції та за відповідного рівня цін на товари і послуги) становило в середньому 53,5%, виходячи з вартості споживчого кошика та зміни цін.

Різке погіршення добробуту населення на тлі економічної рецесії провокує зростання бідності населення, яке за оцінками аналітиків складає 78 % населення країни [4].

Беззаперечно зміна середньорічного прожиткового мінімуму істотно впливає на мінімальну пенсію та мінімальну заробітну плату.

Регресійний аналіз динаміки даних показників вказує на їх високу залежність.

$$y = 0,862x - 8,277, R = 0,9784 \quad (9)$$

Відтак, збільшення прожиткового мінімуму (x) на одну гривню призводить до зростання розміру мінімальної пенсії (y) на 0,862 грн. Зростання прожиткового мінімуму (x) на один % призводить до зростання розміру мінімальної пенсії (y) на 0,0012%.

$$y = 240,96e^{0,0012x}, R = 0,9594 \quad (10)$$

Збільшення прожиткового мінімуму (x) на одну гривню обумовлює зростання розміру мінімальної заробітної плати (y) на 1,2606 грн.

$$y = 1,2606x - 195,23, R = 0,9939$$

Збільшення прожиткового мінімуму (x) на один % призводить до зростання розміру мінімальної заробітної плати (y) на 0,0015%.

$$y = 221,87 \cdot e^{0,0015x}, R = 0,9701 \quad (11)$$

Доцільно відмітити, що в Україні з 2014 року виник ще один аспект бідності населення, пов'язаний з раптовою втратою власності та джерел для існування. Причиною такого становища стали воєнні дії на сході України. За оцінками фахівців, із 6 млн. мешканців невідконтрольних територій, а також прилеглої до них смуги, понад 5 млн. осіб потрапили до групи раптово збіднілих або до групи вразливих до бідності, незалежно від того, переїхали вони за межі зазначених територій, чи залишилися на місці постійного проживання.

В результаті конфлікту на сході України понад 1,6 мільйона людей були переміщені в межах України. За даними дослідження МОП майже половина внутрішньо переміщених осіб є економічно активними, в той час як рівень безробіття серед них в два рази вище, ніж серед всього населення країни. Серед осіб, які були зайняті до переміщення, лише 46% залишаються зайнятими після переміщення, в той час як 22% були безробітними (в основному незареєстрованими в органах служби зайнятості) і 32% покинули ринок праці [1].

Експерти Українського інституту дослідження екстремізму проаналізували щорічні показники рівня добробуту та процвітання громадян і зробили висновок про те, що за умови зростання сукупних статків населення світу у 2016 році на 3,5 трлн. \$ (1,4%), середній показник на одну людину складає 52,8 тис. \$, то рівень добробуту громадян України, навпаки, знизився на 19%. Закон «Про Державний бюджет України» на 2017 та 2018 роки містить в собі загрози подальшої інфляції та посилення фінансового тиску на підприємни-

цтво в країні, зменшення кількості робочих місць, зниження реальних доходів пенсіонерів. Підвищення мінімальної зарплати спочатку до 3200 грн., а у 2018 р. до 3723 грн., не вирішує проблеми бідності працюючих, натомість зростають ризики інфляції, зростання цін, банкрутства малих підприємств, на які зростає податковий тиск [1, с. 3].

Показник бідності населення, в контексті індикаторів добробуту населення, демонструє співвідношення кількості громадян, які проживають на доходи в місяць менші за прожитковий мінімум для працездатної особи тобто менше рівня споживчого кошика. В Україні цей показник складав 1388,1 грн. у 2016 р. За даними ООН середня вартість споживчого кошика для однієї людини має становити 17 дол. на день., що у перерахунку на гривневий еквівалент є у 10 разів більшим, ніж фактично в Україні.

Слід відмітити, що в Україні з 2008 року Міністерством соціальної політики ведеться розрахунок фактичного розміру прожиткового мінімуму для громадян на основі середніх цін на споживчі товари і послуги та тарифів на житлово-комунальні послуги. Доволі цікавим є співвідношення фактичного показника прожиткового мінімуму та показника, визначеного МСПУ (Міністерством соціальної політики України) (рис. 1).

Якщо у період 2008-2013 років середньорічні показники прожиткового мінімуму на одну особу в місяць встановлений Урядом і розрахований МСПУ були близькими за значенням і їх коливання знаходились в межах 100-150 грн., то починаючи з 2014 року між ними існує суттєвий розрив, який у 2016 р. був більшим як у два рази. Зазначене вказує на реальне зубожіння населення країни і встановлення фактичного рівня бідності у розмірі 51,9-51,1 % у 2015-2016 роках. Причиною такого явища слугувало зростання цін і тарифів на послуги житлово-комунального господарства. Відповідно на виклики часу Урядом було запроваджено спрощений механізм надання субсидій населенню, що сприяло забезпеченню кожного третього домогосподарства програмою житлових субсидій. Так, у 2017 році сума видатків зведеного бюджету на житлові субсидії для громадян становила близько 70 млрд. грн. [2].

Розглядаючи структуру видатків зведеного бюджету України за функціональною класифікацією можна спостерігати тенденцію щодо більшої тісноти взаємозв'язку між зростанням макроекономічних показників (для прикладу,

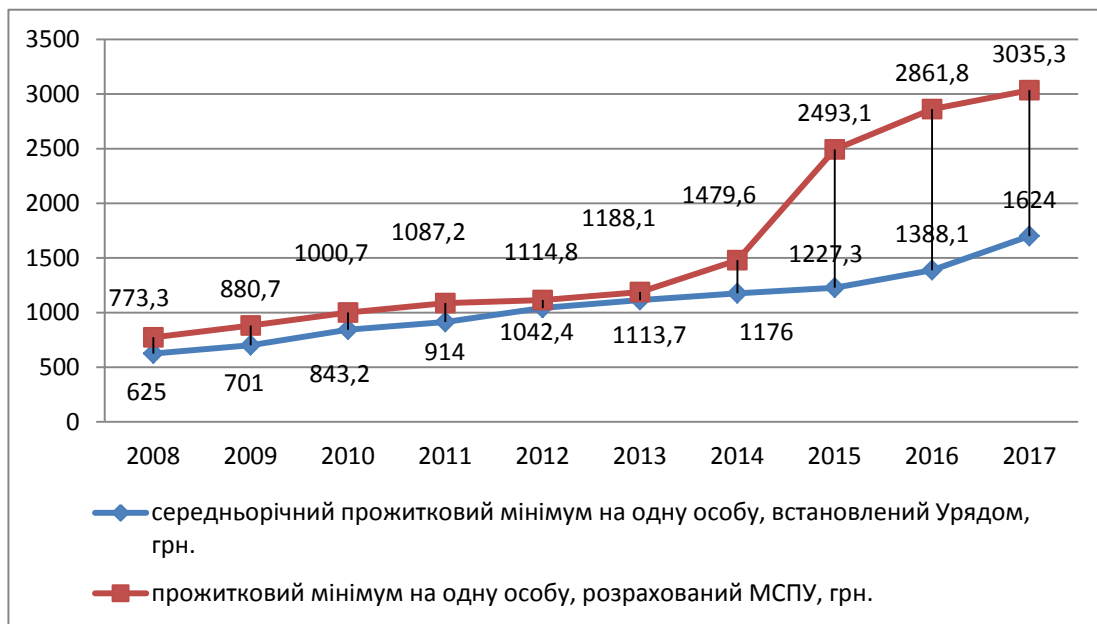

Рис. 1. Співвідношення середньорічного показника прожиткового мінімуму на одну особу, встановленого Урядом і розрахованого МСПУ

Джерело: складено автором за [8; 9; 10]

обсягу ВВП) та окремими видатками бюджету. З цією метою Г.С. Лопушняк [5, с. 5] здійснено групування видатків бюджету за трьома ознаками: на загальнодержавне управління, економічну діяльність, соціальний захист і соціальне забезпечення та соціально-культурну сферу.

На основі побудови регресійної моделі автором зроблено висновок про те, що найбільший вплив на зростання ВВП має зростання видатків бюджету на економічну діяльність. Так, збільшення видатків на економічну діяльність на 1 грн. обумовлює зростання ВВП на 5,05 грн. Разом з тим, зростання видатків на соціально-культурну сферу, соціальний захист і соціальне забезпечення призводить до збільшення ВВП на 2,93 грн., а видатків на державне управління – на 4,89 грн. Таким чином, структура видаткової частини бюджету суттєво впливає на макроекономічні показники як в сторону збільшення, так і зменшення.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що:

1) макроекономічні показники справляють безпосередній вплив на рівень добробуту населення, на що вказує тіснота кореляційних зв'язків між досліджуваними показниками, а також побудова математичної моделі тренду та прогнозування майбутньої поведінки часового ряду;

2) в контексті забезпечення зростання добробуту громадян, насамперед, необхідно:

– першочергово сприяти зростанню ВВП шляхом нарощення внутрішнього виробничого потенціалу різних секторів економіки, що дозволить забезпечити зайнятість населення, а відтак і зростання доходів громадян;

– наступним кроком повинно стати звільнення від оподаткування доходів громадян у розмірі мінімальних стандартів (мінімальна заробітна плата), адже за підсумками дослідження рівня купівельної спроможності мінімальна заробітна плата не здатна забезпечити навіть найнеобхідніші споживчі потреби населення;

– сприяти скороченню майнового розширення суспільства шляхом оподаткування предметів розкоші і забезпечення цільового інвестиційного використання коштів на розвиток економіки країни, розвиток людського потенціалу чи зміцнення позицій країни на зовнішньому ринку;

– забезпечити поступове зростання рівня мінімальних стандартів (заробітної плати, пенсії, прожиткового мінімуму) з метою покриття витрат життєдіяльності відповідно до вартості споживчого кошика.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Перспективами подальших наукових досліджень є вплив видатків зведеного бюджету на зростання добробуту громадян за окремими напрямами соціальної політики з визначенням їх пріоритетів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бідність – головна загроза безпеці громадян у 2017 р. Аналітична доповідь. Український інститут дослідження екстремізму. 2016. 87 с.
2. Видатки на субсидії на 2018 рік збільшили на 16 млрд. грн. газета Економічна правда від 07 грудня 2017 р. <https://www.epravda.com.ua/news/2017/12/7/631939/>
3. Горин В. П., Сидор І. П. Чинники формування доходів населення в економіці країни. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. Випуск 24. Частина 2. С. 58-63.
4. Лондар С.Л., Козарезенко Л.В. Рівень добробуту населення як складова розвитку людського потенціалу: можливості фінансового регулювання в Україні. Фінанси України. 2013. № 9. С. 45-59.
5. Лопушняк Г. С. Інституційне забезпечення державної соціальної політики: теоретико-проблемні аспекти. Актуальні проблеми державного управління. 2011. № 2. С. 1-7.
6. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки : кол. моногр. / Е.М. Лібанова, О.В. Макарова, І.О. Курило та ін.; НАН України, Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М.В. Птухи; за ред. Е.М. Лібанової. К., 2012. 320 с.
7. Межа бідності в Україні та Європі URL: <http://www.zet.in.ua/news/merha-bidnosti/>
8. Національні рахунки соціального захисту (НРСЗ) у 2016 році: Статистичний бюлетень. Державна служба статистики України. Київ: 2017. 133 с.
9. Основні показники рівня життя населення та бідності. Департамент бюджетної політики та соціального захисту апарату ФПУ. URL: <http://fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialnij-zakhist/5651-osnovni-pokazniki-rivnya-zhittya-naselennya-ta-bidnosti>
10. Система соціального забезпечення в Україні у 2014–2015 рр. і після: у напрямку ефективних мінімальних рівнів соціального захисту / Міжнародна організація праці; Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. Будапешт: МОП, 2016. 67 с.

REFERENCES:

1. Ukrainskyj instytut doslidzhennja ekstremizmu (2016). Bidnistj – gholovna zagroza bezpeci ghromadjan u 2017 r. [Poverty is a major threat to citizens' security in 2017.]. Kyiv: Analitychna dopovidj
2. Ghazeta Ekonomichna pravda vid 07 ghrudnja (2017). Vydatky na subsydiji na 2018 rik zbilshyly na 16 mlrd. ghrn. [Expenditures on subsidies for 2018 increased by 16 billion UAH.] URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/12/7/631939/> (accessed 10 December 2017).
3. Ghoryn V. P., Sydor I. P. (2017) Chynnyky formuvannja dokhodiv naseleennja v ekonomici krajiny. [Factors of the formation of incomes in the national economy.] Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Serija: Ekonomika i menedzhment. Vol. 24. Chas.2. pp. 58-63.
4. Londar S.L., Kozarezenko L.V. (2013) Rivenj dobrobutu naseleennja jak skladova rozvytku ljudsjkogho potencialu: mozhlyvosti finansovogho rehuljuvannja v Ukrajin. [The level of welfare of the population as a component of development of human potential: the possibilities of financial regulation in Ukraine.] Finansy Ukrainy, no. 9. pp. 45-59.
5. Lopushnjak Gh. S. (2011) Instytucijne zabezpechennja derzhavnoji socialjnoji polityky: teoretyko-problemni aspekty. [Institutional provision of the state social policy: theoretical and problem aspects.] Aktualjni problemy derzhavnogho upravlinnja. no 2. pp. 1-7.
6. E.M. Libanova, O.V. Makarova, I.O. Kurylo ta in. (2012) Ljudsjkyj rozvytok v Ukrajin: socialjni ta demoghrافичni chynnyky modernizaciji nacionaljnoji ekonomiky: kol. monoghr. [Human development in Ukraine: social and demographic factors of modernization of the national economy] / NAN Ukrainy, In-t demoghrافiji ta soc. doslidzhenj im. M.V. Ptukhy; za red. E.M. Libanovoji. Kyiv: pp. 320.
7. Mezha bidnosti v Ukrajinі ta Jevropi (2016) [The Poverty Line in Ukraine and Europe] URL: <http://www.zet.in.ua/news/merha-bidnosti/>(accessed 12 December 2017).
8. Statystychnyj bjuletenj. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017). Nacionaljni rakhunky socialnogho zakhystu (NRSZ) u 2016 roci [National Accounts of Social Security (NRZ) in 2016] Kyiv: pp.133/
9. Departament bjudzhetnoji polityky ta socialnogho zakhystu aparatu FPU. Osnovni pokaznyky rivnja zhyttja naseleennja ta bidnosti. [Basic indicators of living standards and poverty. Department of budget policy and social protection of the FPU apparatus.] URL: <http://fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialnij-zakhist/5651-osnovni-pokazniki-rivnya-zhittya-naselennya-ta-bidnosti> (accessed 12 December 2017).
10. Mizhnarodna orghanizacija praci; Ghrupa tekhnichnoji pidtrymky z pytanj ghidnoji praci ta Bjuro MOP dlja krajın Centraljnoji ta Skhidnoji Jevropy (2016)/ Systema socialnogho zabezpechennja v Ukrajinі y 2014–2015 rr. i pislja: u naprjamku efektyvnykh minimalnykh rivniv socialnogho zakhystu [The social security system in Ukraine y 2014-2015 and beyond: towards effective minimum levels of social protection] / Budapesht: MOP, pp. 67.